

**ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА**

Кафедра географії і геоекології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри

 доц. Семенюк Л.Л.

« 31 » серпня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

КОМПЛЕКСНОЇ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Спеціальність/напрямок 014 Середня освіта (Географія)

спеціалізація краєзнавчо-туристична робота

Освітньо-професійна програма Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота

факультет природничо-географічний

форма навчання денна, заочна

2020 – 2021 навчальний рік

Робоча програма навчальної комплексної суспільно-географічної
практики

для студентів за напрямом підготовки

Галузь знань: 01 Освіта

Спеціальність: 014.07 Середня освіта (Географія)

Спеціалізація: краєзнавчо-туристична робота

Розробники: доц. Семенюк Л.Л. _____

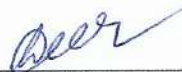

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри *кафедри географії та
геоекології*

Протокол від «31» серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри __доц. Семенюк Л.Л.

()

(підпис)

□ _____, 2020 рік

ВСТУП

Програма навчальної практики складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки

РВО Бакалавр

Спеціальність: 014.07 Середня освіта (Географія)

Спеціалізація: краєзнавчо-туристична робота

Навчальна практика є обов'язковим компонентом програми підготовки фахівців із вищою освітою. Практика студентів передбачає безперервність та послідовність її проведення у разі одержання необхідного обсягу практичних знань і умінь відповідно до стандартів освіти.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

1.1. Характеристика навчальної практики:

Кількість кредитів: **1,5**

Загальна кількість годин: **45**

Нормативна складова

Семестр: **7-й**

Вид контролю: *диф. залік*

1.2. Мета суспільно-географічної практики - закріплення й поглиблення студентами знань, одержаних під час аудиторних занять у процесі вивчення теоретичних і практичних засад географічних дисциплін; вивчення особливостей соціально-економічного та соціально-культурного розвитку регіону проходження практики.

1.3. Основними завданнями суспільно-географічної практики є:

- вивчення різних типів населених пунктів, промислових та сільськогосподарських підприємств;
- ознайомлення з археологічними, історичними, архітектурними об'єктами, культурними процесами, особливостями природокористування та природоохоронними проблемами регіону;
- навчання студентів методам комплексного вивчення території з позицій її соціально-економічного використання;

- набуття студентами навичок і прийомів ведення стаціонарних та маршрутних економіко-географічних досліджень і спостережень, збору польової інформації про природні, соціально-економічні, культурно-історичні ресурси досліджуваної території.

На відміну від попередніх польових практик на даній практиці пріоритет належить вивченню господарських і соціальних явищ. Головна увага звертається на питання господарської оцінки використання природних умов і ресурсів, освоєння території для розселення і різноманітних аспектів людської діяльності, а також охорони природного середовища. Особлива увага звертається на процеси територіального поділу праці, виявляється в кожному конкретному випадку ті переваги, які він дає, прослідковується, як і в яких формах він реалізується.

1.4. У результаті проходження навчальної практики у студента мають бути сформовані такі компетентності:

ЗК3 – здатність до провадження дослідницької та/або інноваційної діяльності.

ЗК5 – здатність застосовувати набуті знання на практиці, критично сприймати інформацію, виявляти, ставити та вирішувати проблеми, генерувати нові ідеї (креативність), приймати обґрунтовані рішення, адаптуватися та діяти в новій ситуації.

ЗК6 – навички забезпечення безпеки життєдіяльності та здорового способу життя, збереження здоров'я і високої працездатності.

ЗК8 – здатність до прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування.

ЗК11 – навички міжособистісної взаємодії, уміння працювати автономно та в команді.

ФК4 – володіння методикою географічних та педагогічних досліджень, здатність виконувати польові дослідження природних і суспільних об'єктів та процесів, педагогічні дослідження, інтерпретувати отримані результати досліджень, застосовувати їх у професійній діяльності.

ФК13 – здатність пояснювати закономірності територіальної організації суспільного виробництва, населення, культури та релігій, просторових процесів та форм організації життя людей у світі, його регіонах та країнах, в Україні та її регіонах.

Програмні результати навчання:

ПРН5 – знає вимоги безпеки життєдіяльності й охорони праці в загальноосвітньому навчальному закладі;

ПРН6 – *знає та розуміє* закономірності територіальної організації суспільного виробництва, населення, культури та релігій, просторових процесів та форм організації життя людей у світі, його регіонах та країнах, в Україні та її регіонах.

ПРН11 – *встановлює* закономірності територіальної організації суспільного виробництва та населення, просторових процесів та форм організації життя людей у світі, його регіонах та країнах, в Україні та її регіонах;

ПРН13 – *виконує* польові дослідження природних і суспільних об'єктів та процесів, педагогічні дослідження, *інтерпретує* отримані результати досліджень, *застосовує* їх у професійній діяльності;

ПРН19 – *організовує* співпрацю учнів і вихованців та ефективно працює в команді (педагогічному колективі освітнього закладу, інших професійних об'єднаннях), визначає оптимальні шляхи організації учнівського колективу в різних видах діяльності.

1.5. Мета, завдання і зміст практики визначають форми її проведення:

- наукова або науково-виробнича екскурсія;
- маршрутні спостереження;
- збір інформації з сайтів підприємств, публікацій місцевої преси, інтернет-джерел, статистичних довідників;
- камеральна обробка зібраної інформації і матеріалів спостережень;
- складання і оформлення звіту.

При економіко-географічному вивченні використовуються різні **методи дослідження:**

А) методи і прийоми збору інформації:

- польові комплексні спостереження суспільно-географічних об'єктів з фіксацією матеріалів спостережень;
- вивчення ключових географічних об'єктів;
- збір статистичних матеріалів;
- соціологічні обстеження і опитування.

Б) методи обробки інформації:

- порівняльно-географічний;
- аналіз статистичних матеріалів;
- картування;
- складання економіко-географічних характеристик.

Підсумкове: диференційований залік.

Поточне:

- поточне опитування під час польових маршрутів;
- оцінювання вміння описування природних об'єктів та використання

туристичного спорядження та приладів;

- оцінювання якості ведення та змісту польового щоденника;
- оцінювання самостійно виконаних індивідуальних завдань;
- оцінювання звіту;

контрольні заходи (захист звітів) з використанням навчальних платформ Zoom, Classtime, Classroom, а також меседжерів Telegram, Viber, WhatsApp, Messenger.

2. ЗМІСТ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Навчальна практика (4 курс, 7 семестр) проводиться за маршрутом, який виявиться можливим в умовах запровадженого адаптивного карантину (відвідування соціально-географічних об'єктів)

Комплексна суспільно-географічна практика складається з трьох періодів: підготовчого, польового і камерального.

А) Підготовчий період практики (1 день):

Охоплює учбово-методичні, організаційні та технічні засади.

1). Учбово-методична підготовка включає:

- а). ознайомлення студентів з цілями і завданнями практики, методами і прийомами роботи, методикою ведення польових щоденників;
- б). попереднє вивчення програми практики, засвоєння видів звітної документації підприємств та організацій;
- в). ознайомлення з літературою та картографічними матеріалами стосовно складення економіко-географічної характеристики базового пункту практики.

2). Організаційна підготовка практики:

Бесіда керівника практики зі студентами з питань дотримання правил техніки безпеки, збереження життя і здоров'я під час польової практики. Розподіл обов'язків у студентській групі, вирішення ряду організаційних питань.

3). Технічна підготовка й підбір учбових матеріалів, обладнання, посібників, необхідних для практики.

Б). Польовий період (5 днів) проходить у формі екскурсій на соціально-культурні об'єкти. Робота кожного студента в польовий період: ведення індивідуального щоденника спостережень, періодична (по графіку) участь у веденні групового щоденника.

Різні об'єкти вивчаються з різним ступенем детальності. На одні об'єкти складають короткий паспорт (наприклад, якщо стоїть завдання охарактеризувати місто проходження практики), інші через карантинні обмеження вивчають дистанційно, за інтернет-джерелами (за програмою вивчення заводу). При цьому студенти збирають первинний матеріал, аналізують його, здійснюють он-лайн екскурсії, вивчають матеріали музейних експозицій і навколишню природну обстановку.

В процесі вивчення окремих економіко-географічних об'єктів основні завдання практики вирішуються взаємозв'язано. Місто, наприклад,

вивчається як економічний, адміністративний, організуючий центр конкретного територіального національно-господарського комплексу або його частин, і в той же час, як один із найважливіших економіко-географічних об'єктів взагалі. Кожна бригада студентів, крім того, отримує індивідуальне завдання аналітичного характеру, виконання якого входить в терміни проведення суспільно-географічної практики.

В). *Заключний (камеральний) період практики (1 день):*

По закінченню практики кожна група (бригада) подає груповий звіт, до складу якого входять:

- економіко-географічна характеристика місця проходження практики (м. Кропивницький);
- характеристика соціально-культурних об'єктів, відвіданих під час очного етапу суспільно-географічної практики;
- характеристика найбільших промислових підприємств міста Кропивницький (за інтернет-джерелами);
- бригадне завдання аналітичного характеру (опрацювання інтернет-джерел та статистичних щорічників Кіровоградської області та підтвердження їх картосхемами, графіками, діаграмами);
- індивідуальні польові щоденники членів групи;

Звіт включає графічні матеріали, статистичні таблиці, фотодокументи, зразка продукції підприємств, місцеві видання, що вміщують інформацію про географічну специфіку району практики.

Самостійна робота під час польової практики передбачає роботу з літературними джерелами, періодичними виданнями, електронними носіями інформації та картографічними матеріалами на попередньому етапі практики та роботу зі щоденником, мапами, приладами тощо, під час власне польового періоду практики.

Вимоги до оформлення звіту про проходження польової практики

Звіт про проходження студентами польової практики повинен у повній мірі відображати особливості діяльності студента під час проходження ним практики. В ньому мають бути відображені: термін та регіон проходження практики, графік руху по маршруту, природні умови регіону проходження польової практики, основні об'єкти спостережень, результати практичних завдань, необхідні картографічні, фотографічні чи інші матеріали, що ілюструють роботу студента на практиці, загальні висновки студента про виконані ним завдання і ступінь досягнення поставленої мети тощо.

Порядок захисту результатів проходження польової практики

Захист результатів проходження польової практики відбувається у формі визначеній керівником польової практики і таким чином, який дозволяв би адекватно оцінити якість проведених студентами робіт. Варіантами захисту може бути усна співбесіда, письмова робота, перевірка керівником звіту про

роботу чи щоденника польових робіт тощо. Важливою формою перевірки якості роботи студентів також є звітна студентська конференція.

3. НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА 2020 / 2021 НАВЧАЛЬНОГО РОКУ (в умовах адаптивного карантину)

Контингент студентів

- факультет: природничо-географічний;
- курс: IV, група ГК 17 Б

Термін проведення

- VII семестр

Регіон проведення польової практики – місто Кропивницький

Зміст польової практики

Щоденні роботи:

- візуальні спостереження суспільно-географічних та природних об'єктів;
- екскурсійні відвідини промислових об'єктів;
- аналіз літератури та статистичних даних;
- заслуховування тематичних повідомлень студентів;
- ведення щоденника польової практики.

Головним завданням практики є безпосереднє ознайомлення із суспільно-економічними особливостями Кіровоградської області, вивчення Кропивницького промислового вузла, його галузевої структури, зокрема, підприємств, що визначають спеціалізацію території та допоміжних і обслуговуючих галузей.

Основні екскурсійні об'єкти в умовах карантину:

1. Міжнародна агропромислова виставка «Агрокспо» (вересень)
2. Виставка промислової продукції місцевих виробників в рамках проведення Дня міста (вересень)
3. Заходи мистецького фестивалю «Вересфест» (вересень)
4. «Виставка виборчого трешу» на телебаченні UA: Суспільне (вересень)
5. Виставка картин В.К. Винниченка у Музеї мистецтв (жовтень)

Обладнання для проведення польової практики

- щоденники польової практики;
- топографічні та тематичні мапи регіону проведення польової практики;
- тематична література та періодичні видання;
- JPS-навігатор;
- фотоапарати;

- канцелярське приладдя.

ЗАВДАННЯ
ДЛЯ ДИСТАНЦІЙНОГО ПРОХОДЖЕННЯ
КОМПЛЕКСНОЇ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОЇ ПРАКТИКИ
(з 30 листопада до 4 грудня 2020 р.)

1. На основі аналізу сайтів підприємств та інтернет-джерел скласти економіко-географічну характеристику (з фото) найбільших промислових підприємств міста Кропивницький (структура та особливості виробництва, основні технології, географічні аспекти постачання сировини та продажу готової продукції):

1. ПАТ «Ельворті»
2. ПАТ «Гідросила»
3. ПАТ НПП «Радій»
4. ПАТ «Зорянка»
5. ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»

2. На основі аналізу інтернет-джерел та статистичних щорічників Кіровоградської області (читальний зал бібліотеки ЦДПУ) виконати наступні завдання та підтвердити їх картосхемами, графіками, діаграмами:

1 бригада – Проаналізувати динаміку, рівень, структуру, тенденції розвитку та внутрішньорегіональні відмінності **промисловості** Кіровоградської області за роки незалежності. Зробити висновки щодо деіндустріалізації економіки області.

2 бригада – Проаналізувати динаміку, рівень, структуру та тенденції розвитку внутрішньорегіональні відмінності **сільського господарства** Кіровоградської області за роки незалежності. Зробити висновки щодо трансформації структури с/г виробництва.

3 бригада - Проаналізувати динаміку, рівень, структуру, тенденції розвитку та внутрішньорегіональні відмінності **третинного сектора економіки (соціальної інфраструктури)** Кіровоградської області за роки незалежності. Зробити висновки.

Форма контролю результатів проходження практики

- Щоденники польової практики, залік, звітна он-лайн конференція студентів.

Термін підготовки звітної документації студентів

- не пізніше 27 грудня 2020 року.

4. ОБОВ'ЯЗКИ КЕРІВНИКА ПРАКТИКИ:

- забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед направленням студентів на практику: інструктаж про порядок проходження практики та інструктаж з техніки безпеки, надання студентам необхідного пакету документів (витяг з програми, календарний план, індивідуальне завдання, розпорядок камерального дня тощо);
- повідомляє студентів про систему звітності по практиці, роз'яснює вимоги щодо написання та захисту звіту практики;
- забезпечує високу якість її проходження згідно з програмою;

5. ОБОВ'ЯЗКИ СТУДЕНТА НА ПЕРІОД ПРАКТИКИ:

Не менше ніж за 7 днів до початку практики студенти повинні **знати:**

- маршрут та строки практики;
- прізвище, ім'я та по батькові керівника практики від кафедри, його координати;
- місце і час зустрічі з керівником у перший день практики.

Мати:

- календарний графік проходження практики;
- індивідуальні завдання, знати особливості їх виконання;
- щоденник польового етапу практики.

У процесі проходження усіх етапів практики **студент зобов'язаний:**

- своєчасно прибути на кафедру для вирішення усіх організаційних питань з проведення практики та прибути на інструктаж перед початком практики;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики згідно вказівок керівника практики;
- чітко дотримуватися діючих в установах і організаціях, які відвідуються під час практики, правил внутрішнього розпорядку. На студентів-

практикантів, які порушують правила внутрішнього розпорядку та виробничої дисципліни, керівниками практики подаються доповідні записки керівнику практики від кафедри (факультету). Декан факультету вирішує питання подальшого проходження практики.

- чітко дотримуватись календарного плану виконання індивідуального завдання, режиму організації праці під час практики, правил техніки безпеки праці;
- щоденно вести щоденник з практики під час польового етапу;
- своєчасно оформити звітну документацію (звіт з проходження практики, щоденник практики) та подати її на кафедру у встановлені наказом терміни;
- своєчасно прибути на захист практики та на звітну конференцію за результатами практик.

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Під час оцінювання результатів практики враховуються такі показники:

- організованість, дисциплінованість і добросовісне ставлення до роботи студента-практиканта, його ініціативність і творчість;
- повнота виконання програми практики та ведення щоденника;
- якість оформлення документації;
- своєчасність здачі документації;
- відповіді студента на поставлені запитання під час захисту звіту.

До основних форм звітності студентів про практику відносяться наступні документи:

- 1) Щоденник практики.
- 2) Бригадний звіт
- 3) Підсумковий контроль.

Оцінка за практику виставляється з урахуванням роботи студентів на всіх її етапах. Підсумки практики доповідаються керівниками практики та обговорюються на засіданні кафедри.

Схема нарахування балів

Оцінювання видів робіт	Сума				
Камеральна робота	Польова робота	Ведення щоденника практики	Бригадне завдання	Захист звіту	100 балів
10	20	20	30	20	

Сумарна оцінка за практику виставляється за такою системою:

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. *Заповідні куточки Кіровоградської землі.* – Колектив авторів під заг. ред. Т.Л.Андрієнко. - Кіровоград: ТОВ «Імекс- ЛТД», 2008. – 245 с.
2. *Історія міст і сіл Української РСР.* В 26 томах. Кіровоградська область – К.: Головна редакція Української Радянської енциклопедії, 1972. – 815 с.
3. *Кизименко П.* Пам'ять степів. Історичні нариси з минулого Кіровоградщини. – Кіровоград: ПВЦ Мавік, 2003. – 246 с.

4. Кривульченко А.І., Вовк В.М., Семенюк Л.Л. та ін. Кіровоградська область: Географічний атлас: «Моя мала Батьківщина». Відповідальний редактор Т.В.Погурельська. – К.: ТОВ «Видавництво «Мапа», 2012. – 20 стор.
5. Кіровоградська область (авт. – Кір'янов М.М., Козир І.А., Кривульченко А.І., Мирза-Сіденко В.М., Семенюк Л.Л., Чорний О.В.) / Енциклопедія сучасної України. – К.: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2013. – Т.ХІІІ.
6. Кіровоградщина. Історія рідного краю: навч.посібник. /за ред.. І.А.Козир. – Кіровоград: Імекс – ЛТД, 2012. – 304 с.
7. *Національний атлас України.* – К.: ДНВП «Картографія», 2007. – 440 с.

Додаткова література

8. Географічна енциклопедія України: в 3-х т./ Редкол.: Бабичев Ф.С, Беляєв В.І., Маринич О.М (відповід. ред.) та ін. – К.: Українська радянська енциклопедія ім. М.П.Бажана, 1989 – 1993.
9. Трудовий потенціал Кіровоградської області: стан та перспективи розвитку (колективна монографія) / За ред. М.В. Семикіної. - Кіровоград: ВАТ «Кіровоградське видавництво», 2008.-304с.
10. Коваль А.П. Знайомі незнайомці: походження назв поселень України; Наук.-попул. Вид. – К.: Либідь, 2001.- 304 с.

Інформаційні ресурси

www.nbu.gov.ua	Національна бібліотека України ім. І.І. Вернадського
www.uk.wikipedia.org	Україномовна версія он-лайн енциклопедія «Вікіпедія»
http://www.ukrstat.gov.ua/	Державний комітет статистики
http://www.me.gov.ua/	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України.
http://kirstat.kw.ukrtel.net/	ГУС у Кіровоградській області
http://minagro.gov.ua/	Міністерство аграрної політики та продовольства України